

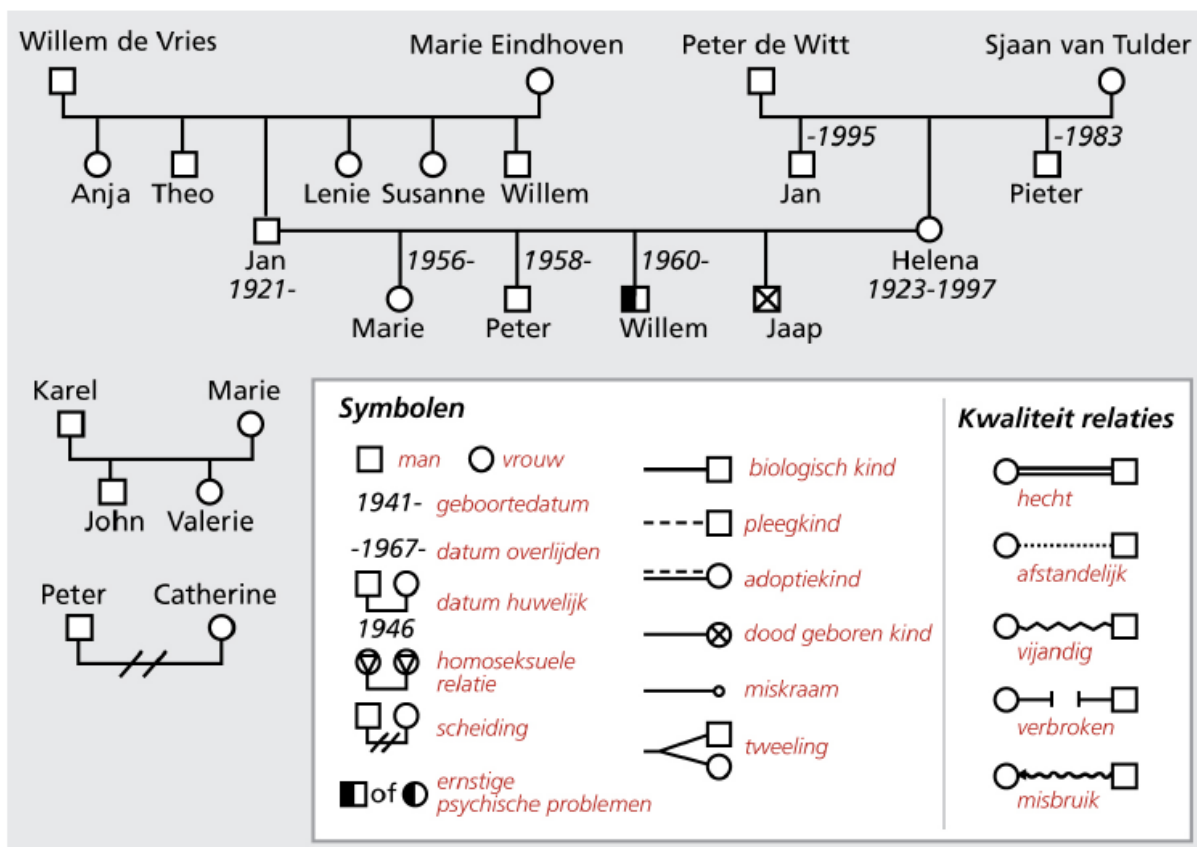
Een genogram maken: de generaties in beeld

Samen met de bewoner (of een nabij familielid) een genogram maken is voor beide partijen een leerzame ontmoeting. Het is een mooi opstapje voor de zorgverlener om de levensgeschiedenis van de bewoner te leren kennen. Voor de bewoner is dit een gelegenheid om zijn levensverhaal te vertellen en te ervaren dat zorgverleners er aandacht en belangstelling voor hebben.

Een familie kan in kaart gebracht worden met behulp van een genogram. Een genogram is een stamboom met meerdere persoonlijke gegevens. Het is een kaart met drie of vier generaties en hun onderlinge relaties: de voorgaande generatie(schoon-)ouders, de generatie waartoe de bewoner behoort met de broers en zusters en eventueel zwagers en schoonzussen. De derde en eventueel vierde generaties betreft het nageslacht: (klein-)kinderen en eventueel (achter)neven en (achter)nichten. Ook belangrijke familiegebeurtenissen, sterfgevallen, verhuizingen en verbroken contacten kunnen hierin worden opgenomen. Een genogram laat de kalender spreken.

Een genogram kan samen met een bewoner worden gemaakt, maar ook met een nabij familielid als de bewoner dat prettig vindt. Als er ernstige geheugenproblemen zijn, kan de genogram gemaakt samen met een familielid.

Een voorbeeld van een genogram: Genogram van Jan de Vries

Een eenvoudige genogram maken kost een half tot een heel uur. Maar soms heeft een bewoner een 'bewogen' leven geleid, waardoor het samen maken van een genogram ingewikkelder wordt. In dat geval geldt het advies: neem de tijd en doe het stapsgewijs. Meestal is dat het geval als de 'functionele' familie verschilt van de biologische of wettelijke familie. Dit kan bijvoorbeeld als iemand langdurige relaties heeft gehad met meerdere partners en waaruit kinderen van meer dan een partner geboren zijn. Of iemand heeft een partner (gehad) met kinderen uit eerdere relaties. Ook kan iemand op jonge leeftijd in een pleeggezin of kindertehuis zijn geweest of zijn geadopteerd dan wel zelf adoptiekinderen hebben. Ook kunnen kinderen van een andere man zijn dan de wettige partner (bijvoorbeeld bij onvruchtbaarheid van de man of bij overspel).

Symbolen

Elk familielid wordt uitgebeeld met een vierkantje (man) of een cirkeltje (vrouw). Elk figuurtje krijgt een naam en een geboortedatum. Een overleden persoon krijgt een kruis in het figuur samen met de behaalde leeftijd. Het oudste kind staat links en de jongste rechts. De tussenliggende kinderen gaan van links naar rechts in leeftijdvolgorde.

Het gesprek over het genogram

Samen met de bewoner (of een nabij familielid) een genogram maken is voor beide partijen een leerzame ontmoeting. Het is een mooi opstapje voor de zorgverlener om de levensgeschiedenis van de bewoner te leren kennen. Voor de bewoner is dit een gelegenheid om zijn levensverhaal te vertellen en te ervaren dat zorgverleners er aandacht en belangstelling voor hebben. Voor beiden kan het een ontdekkingstocht betekenen. Het kan ook emoties oproepen. Daarom gelden er twee grondregels bij het maken van een genogram:

- maak een eenvoudige start;
- begin met feiten.

Een eenvoudige start

Het is verstandig om eenvoudig te beginnen. Meestal is dat het gezin van oorsprong: de moeder, de vader en de broers en zusters. Een voorbeeld:

- Laten we beginnen bij uw moeder. Wanneer is zij geboren en waar is zij geboren?
- Als ze niet meer leeft, wanneer is zij overleden? (Moeilijker vraag: waar is zij aan overleden?)
- Wanneer en waar ontmoette zij uw vader? Wanneer zijn zij getrouwd?
- Hoeveel kinderen hebben ze samen gekregen?
- Als hij niet meer leeft, wanneer is zij overleden? (Moeilijker vraag: waar is hij aan overleden?)
- Moeilijker vraag: was hij of zij eerder getrouwd? Zo ja, wanneer? Hadden ze kinderen uit een eerdere relatie?
- Zijn ze altijd bij elkaar gebleven?
- Wanneer zijn ze overleden?
- Is een van hen hertrouwd? Zo ja, wanneer was dat? Zijn daar kinderen uit voortgekomen?

Vervolgens richt het gesprek zich op het eigen gezin van de bewoner: de partner en de kinderen. De volgende vragen kunnen behulpzaam zijn:

- Waar en wanneer hebt u uw partner ontmoet?
- Wanneer bent u getrouwd (of gaan samenwonen)?
- Leeft uw partner nog?
- Zo niet, wanneer is hij/zij overleden? (Moeilijker vraag: waar is hij/zij aan overleden?)

- Hebt u kinderen uit deze relatie gekregen? (Moeilijker vraag: miskraam, doodgeboren kinderen, vroegtijdig overleden kinderen)
- Laten we beginnen bij de eerstgeborene. Was dat een dochter of een zoon?

Hierna volgen de eventuele (achter-)kleinkinderen en daarna eventueel de schoonouders en broers en zusters van de partner. De ouders en (schoon)ouders van de bewoner zijn zelden meer in leven, maar hebben wel een symbolische betekenis.

Feitelijke gegevens

Inventariseer in het begin vooral de feitelijke gegevens zoals de naam, de leeftijd en het geslacht van elke persoon. Wanneer het gesprek vordert, kunnen gevoeliger onderwerpen besproken worden. Maak wel steeds een inschatting naar de emotionele reactie van de bewoner. Zo kunnen het vroeg overlijden van personen die voor de bewoner belangrijk zijn geweest, verdriet oproepen. Scheidingen of breuken in de relatie met de kinderen kunnen eveneens verdriet of boosheid oproepen. Als blijkt dat het maken van een genogram een grote impact heeft op het gevoelsleven van de bewoner, dan kan een andere zorgverlener zoals maatschappelijk werker, psycholoog of geestelijk raadgever hulp of ondersteuning bieden. Al deze gegevens geven inzicht in de familiestructuur en helpt de zorgverlener om de culturele achtergrond van de bewoner te leren kennen en de plaats die de bewoner in dit geheel inneemt. Dit biedt tevens de mogelijkheid om een inschatting te maken van de manier waarop familieleden met elkaar omgaan.

Genogram tekenen

Voor het maken van een genogram zijn alleen potlood en papier nodig en kennis van de belangrijkste symbolen. Maak van de getekende genogram een kopie en geef een exemplaar aan de bewoner en bewaar de andere in het dossier. Hou de informatie die de bewoner in vertrouwen heeft verteld en geen extra waarde heeft voor de zorgrelaties, buiten het dossier. Er bestaan allerlei eenvoudige computerprogramma's voor het maken van een genogram. Die programma's zijn te koop, maar sommigen zijn ook gratis te downloaden van internet, bijvoorbeeld via: www.genopro.com/family-tree-software